

Venancius Fortunátus: Život svätého Martina. Z latinského originálu preložil a úvodnú štúdiu napísal **RÓBERT HORKA**. Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského 2019. 155 s. ISBN 978-80-88696-77-3.

POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Téma monografie predloženej ako habilitačná práca obracia našu pozornosť k sv. Martinovi, ktorý patrí k najznámejším svätcom rímskokatolíckej cirkvi. Na Slovensku sú mu zasvätené viaceré kostoly, či diecézy, ba pri príležitosti 1700. výročia jeho narodenia bolo obdobie od 11. novembra 2016 do 12. novembra 2017 vyhlásené na území Bratislavskej diecézy, ktorej je patrónom, za Rok svätého Martina. Napokon, v roku 2019 vyšli na Slovensku hneď dve publikácie týkajúce sa života tohto svätca. Prvou je *Život svätého Martina z Tours* Sulpicia Severa, ktorý preložil M. Lichner, a druhou predložený *Život svätého Martina* od Venantia Fortunata. To, že vyšli v úzkom slede za sebou, možno v istom zmysle považovať za symbolické. Fortunatus sa totiž pri písaní *Života sv. Martina* inšpiroval Sulpiciovou umeleckou prózou, dokonca, ako sa dozvedáme v monografii R. Horku (s. 43), „zobral z nej to najlepšie“.

Predložená monografia je rozdelená na dve nosné metodologicky odlišné časti. Prvá časť (*Svätý Martin a jeho trojjediný život*; s. 18 – 58) je monografickou štúdiou. Habilitant v nej veľmi funkčne a nenásilne prepája viacero trojíc, ktoré charakterizujú život sv. Martina (vojak, mních, biskup), či diela, ktoré o ňom boli napísané a ich autorov (Sulpicius Severus, Paulinus z Petrikordie a Venantius Fortunatus). Nesústreďuje sa pritom na životopisné údaje, ale fokus zameriava na spoločenské a kultúrne prostredie, na dobu, v ktorej vznikali svätomartinské literárne pamiatky. Treba oceniť, že habilitantov výklad nie je obmedzený iba na dielo jedného z menovaných autorov, ale predstavuje všetkých troch, čím umožňuje recipientovi komplexný pohľad na svätca i diela, ktoré o ňom boli napísané v 5. a 6. storočí. U Severa, ktorý sa sústredil na opis Martinových zázrakov, vyzdvihuje spôsob literárneho spracovania, ktorý sa stane vzorom pre kresťanských hagiografov na dlhé stáročia (s. 26), i formálnu dokonalosť diela, ktorú dokladá konkrétnymi príkladmi (s. 28 – 29). Konštatuje, že Severov spis bol určený predovšetkým vzdelancom a jeho Martin bol „Martinom vzdelaných elít a nie bežných ľudí“ (s. 30). Naproti tomu štýl Paulina z Petrikordie charakterizuje habilitant ako jednoduchý, priam ľudový (s. 33), pričom vychádza zo samotného Paulina, ktorý označil svoju prácu za *transcriptio*, čiže prostý prepis prózy do veršov (s. 34), prepis Severovho prozaického diela do 3622 daktylských hexametrov. R. Horka zdôrazňuje, že Paulinov epos má didaktický a kerygmatický charakter a možno ho považovať za prvý kresťanský hagiografický epos (s. 34). I tu poukazuje na jazykové prostriedky, prostredníctvom ktorých je text vystavaný. Napokon autor približuje aj život a dielo Venantia Fortunata (s. 35 – 45). Jeho epos o sv. Martinovi považuje za otvorenú oslavu svätca. Podobne ako Severova próza je aj Fortunatov epos podľa Horku určený skôr intelektuálom, čo dosvedčuje nemalé množstvo jazykových a štylistických prostriedkov, ktoré Fortunatus pri skladaní svojho diela použil. Habilitant

veľmi precízne poukazuje na nuansy Fortunatovej poetiky, dokladá ich príkladmi, porovnáva Fortunatove verše s dielami iných básnikov, venuje sa metrickej stránke eposu i jeho osnove (s. 46 – 58). V závere monografickej štúdie poukazuje na význam Fortunatovho diela a jeho vplyv na autorov od obdobia raného stredoveku až do konca 15. storočia.

Druhú časť predloženej práce (s. 65 – 136) tvorí preklad Fortunatovho eposu, ktorému predchádza Fortunatovo venovanie eposu Radegunde a Agnese napísané v elegickom distichu (21 dvojverší; s. 63 – 64) a odporúčací list (s. 61 – 62), s ktorým Fortunatus poslal hotové dielo biskupovi Gregorovi do Tours. Fortunatus, považovaný za posledného antického a prvého stredovekého básnika, napísal epos o živote sv. Martina v daktylskom hexametri (spolu 2243 veršov). Epos je rozdelený do štyroch kníh s rozdielnou dĺžkou (513; 490; 524; 712 veršov). Ide o súbor samostatných epizód, ktoré sa dajú čítať postupne ako ucelený príbeh, ale aj samostatne bez hrozby straty kontextu. Jednotlivé epizódy sa sústreďujú na zápasy, ktoré musel sv. Martin podstúpiť, a na zázraky, ktoré konal.

Fortunatov jazyk charakterizuje R. Horka ako „gramaticky správny a poeticky funkčný, no oproti pohanským autorom antiky foneticky, syntakticky i významovo iný“ (s. 46). Tieto odlišnosti v plnej miere odráža aj jeho preklad. Habilitant si nezvolil ľahšiu cestu prozaického prerozprávania veršov, ale v súlade s pravidlami, ktoré pre preklad antickej poézie do slovenčiny stanovil M. Okál, preložil latinský časomerný daktylský hexameter prízvuchým daktylsko-trochejským nerýmovaným veršom, pričom dbal striktné aj na to, aby mal každý verš vzostupnú a zostupnú časť, ako to zodpovedá pravidlám skladania časomerného hexametru. Navyše reflektuje Fortunatovu záľubu v anagramoch (napr. *oporu v spore si spravím z tej správy nesporne správnej* – II, 329; s. 92) či aliteráciách (napr. *v sviežom svätcovom svetle aj svetlý svah silnejšie skvel sa* – I, 508; s. 80), no neopomína napríklad ani polyptoton (napr. *Z ničoho nič sa však ničí zbraň ničomná ničiteľovi.* – I, 347; s. 76). Preklad je precízny, na patričnej odbornej úrovni, súčasne však vyniká aj poetikou, rytmikou a plynulosťou. Je doplnený obsiahlym poznámkovým aparátom (viac ako 500 vysvetľujúcich poznámok), ktorý čitateľa oboznamuje s príslušnými reáliami, aby dokázal pochopiť isté časové či geografické súvislosti. Ako primárny zdroj pre ne R. Horka použil *Etymologie* Izidora zo Sevilly pre ich encyklopedický charakter a opis väčšiny pojmov uvedených vo Fortunatovom texte. Okrem toho využíva i fakt, že Fortunatus a Izidor boli súčasníkmi, čo znamená, že pri opise vecí a javov vychádzali z rovnakého poznania a myšlienkového sveta. Odkazy na kresťanských svätcov sú v poznámkach doplnené o citáty z posledného vydania (2004) *Rímskeho martyrológia* v origináli (v latinčine) i v slovenskom preklade. Recipient tak získava komplexnú informáciu o všetkých osobách, miestach či udalostiach, ktoré Fortunatus zmieňuje, a dokáže sa v texte ľahšie zorientovať a porozumieť mu.

Monografiu v závere dopĺňa menný a vecný register (s. 149 – 154) a rozsiahla bibliografia (s. 137 – 148), ktorá reflektuje významnú literatúru na danú tému; obsahuje 210 položiek, pričom sa zvlášť uvádzajú primárne pramene a zvlášť sekundárna literatúra. V úvode monografie sa nachádza zoznam skratiek (s. 15 – 17), poznámka autora (s. 13 – 14), ktorá objasňuje prístup habilitanta k prepisu antických vlastných mien, či už osôb alebo geografických lokalít, a *Slovo na úvod* (s. 7 – 12) z pera V.

Judáka. Za ústretový krok voči čitateľovi možno pokladať priloženie dvoch prehľadných máp – mapy Galie a mapy Álp a Itálie v šiestom storočí – do textu knihy. Pri množstve geografických odkazov, ktoré sa nachádzajú vo Fortunatovom diele, sú významnou pomôckou pre zorientovanie sa v geografickom priestore, v ktorom sa sv. Martin pohyboval.

Monografia sa vyznačuje presnou terminológiou a kultivovaným jazykom. Text je písaný systematicky, jednotlivé časti práce na seba logicky nadväzujú. Za analýzou možno vidieť starostlivú prípravu, hlboký ponor do skúmanej problematiky a minucióznu prácu s primárnymi prameňmi. Autor prejavil v práci rozhladenosť a jednoznačne prispel k rozšíreniu poznatkov v danej oblasti bádania. Preklad Fortunatovho *Života sv. Martina* možno navyše považovať za hodnotný príspevok k prekladom u nás nie príliš pertraktovaných hagiografických diel. Vďaka filologickému a zároveň čítavému prekladu má predpoklady zaujať odbornú, ale aj širšiu čitateľskú verejnú.

Habilitant dbal aj na dodržiavanie jazykovej normy v slovenčine. Jeho pozornosti uniklo len niekoľko drobných chýb – zámena či vynechanie hlásky, príp. číslice (napr. s. 37 *propemtiku* namiesto *propemptiku*; s. 39 a 40 *Pikatve* namiesto *Piktave*; s. 56 pri uvádzaní veršov IV. knihy: 331 – 286 namiesto 331 – 386). Celkom jasné nie je iba viacnásobné použitie tvaru *panegyryk* (s. 36, 43, 49, 52) namiesto bežne zaužívaného termínu *panegyrik*.

Celkovo konštatujem, že predložená habilitačná práca **spĺňa požiadavky** štandardne kladené na úroveň prác tohto typu a **odporúčam** na jej základe udeliť Mgr. Róbertovi Horkovi, PhD., vedecko-pedagogický titul **docent** vo vednom odbore **Katolícka teológia**.

V Prešove 7. 1. 2020

doc. Mgr. Erika Brodňanská, PhD.